

MEZINÁRODNÍ TRESTNÍ SOUD

právní základ, činnost a varianty ratifikace v ČR

Martin Kavěna LL.B., B.C.L.

Parlament České republiky
Kancelář Poslanecké sněmovny
Parlamentní institut

Obsah

1. Úvod:.....	3
a) Stručně o Mezinárodním trestním soudu:	3
b) Dopad na státní rozpočet ČR:	4
c) O přípravách na ratifikaci Českou republikou:	4
2. Zahraničněpolitické souvislosti ratifikace ŘS:.....	4
3. Přehled aktuální činnosti ICC:	8
a) Situace v Ugandě:	9
b) Situace v Demokratické republice Kongo (býv. Republika Zair):	10
c) Situace ve Středoafrické republice:.....	12
d) Situace v Dárfúru:	12
4. Ratifikace ŘS a ústavní pořádek ČR:.....	14
a) Otázka imunit Prezidenta republiky, poslanců, senátorů a soudců Ústavního soudu:.....	14
b) Pravomoc Prezidenta republiky udělit milost nebo amnestii:.....	15
c) Zákaz nucení vlastních občanů k opuštění své vlasti:.....	15
d) Technické provedení ústavních změn (varianty ratifikace):.....	16
5. Příloha – seznam států, které ratifikovaly Římský statut:.....	18
6. Informace o hlavních činitelech ICC:	19
7. Seznam zdrojů:.....	20

1. Úvod:

a) Stručně o Mezinárodním trestním soudu:

Mezinárodní trestní soud (angl. International Criminal Court – ICC) je mezinárodní soudní instituce, která v současné době sdružuje 104 členských států. ICC byl založen na základě mezinárodní smlouvy *Římský statut Mezinárodního trestního soudu* (ŘS)¹, která byla přijata na diplomatické konferenci OSN o založení ICC v červenci 1998. Česká republika podepsala ŘS dne 14.4.1999, dosud jej však neratifikovala. S výjimkou ČR jej ratifikovaly všechny členské státy Evropské unie, naopak např. USA, Čínská lidová republika a Ruská federace tuto smlouvu neratifikovaly.

ICC byl vytvořen po zkušenostech OSN s činností dočasných tribunálů pro souzení závažných zločinů spáchaných v rámci válečných konfliktů na území bývalé Jugoslávie (ICTY²) a v Rwandě (ICTR³) v 90. letech minulého století. Cílem činnosti takových mezinárodních soudních orgánů včetně ICC je potrestat pachatele **genocidy, zločinů proti lidskosti a válečných zločinů** tak, aby tyto zločiny nezůstaly nepotrestány, tj. aby pachatelé takových zločinů nemohli počítat s beztrestností, ať už budou pobývat kdekoli. Aby do budoucna nebylo nutné vytvářet dočasný *ad hoc* tribunál pro každý konflikt, který může vzniknout, byl vytvořen ICC jakožto stálá mezinárodní soudní instituce s univerzální jurisdikcí nad těmito zločiny. Jurisdikce je jasně definována ŘS a vztahuje se jen:

- na zločiny spáchané po vstupu ŘS v platnost (po 1.7. 2002), resp. po vstupu v platnost ŘS pro daný členský stát, a
- pokud došlo ke spáchání zločinu na území státu, který přijal jurisdikci ICC, nebo pokud pachatel je občanem státu, který přijal jurisdikci ICC.

Jurisdikce ICC je pouze doplňková, nikoli primární: vyšetřování a stíhání by měl vést stát, do jehož jurisdikce zločin spadá. Jen v případě jeho neochoty nebo neschopnosti skutečně vést

---

¹ Římský statut Mezinárodního trestního soudu, angl. Rome Statute of the International Criminal Court, podepsán dne 17.7. 1998, vstoupil v platnost pro smluvní státy 1.7. 2002, web: <http://www.icc-cpi.int/library/about/officialjournal/Rome_Statute_English.pdf>, česká verze v příloze pracovního materiálu MZV „Návrh na ratifikaci Římského statutu Mezinárodního trestního soudu“ poskytnutého ZAVu dne 23.4. 2007.

² International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia, web: <<http://www.un.org/icty/>>.

³ International Criminal Tribunal for Rwanda, web: <<http://www.un.org/ictw/>>.

vyšetřování nebo stíhání může trestní řízení vést ICC. Tj. jurisdikce ICC se v praxi týká jen států, kde došlo k naprostému rozpadu a nefunkčnosti základních soudních orgánů např. v důsledku občanské války. **V případě funkčního právního státu, jakým je Česká republika, nemůže v praxi nikdy dojít k trestnímu stíhání občana ČR před ICC**, neboť by bylo povinností národních orgánů činných v trestním řízení jakékoli zločiny případně spáchané občanem ČR (např. českým vojákem působícím v zahraniční misi) vyšetřit a stíhat před českými soudy. Účast České republiky na ICC je tedy spíše věcí solidarity vůči Evropské unii a ostatním signatářským státům a výrazem ochoty přispět k mezinárodnímu trestnímu soudnictví pro posílení mezinárodní míru a bezpečnosti zejména v zemích třetího světa.

b) Dopad na státní rozpočet ČR:

Ratifikace ŘS obnáší povinnost platit **každoroční členský příspěvek**, který je stanoven podle pravidel OSN – odhadem cca 250 000 EUR – a dále pak **dobrovolné příspěvky** na účet svěřeneckého fondu ICC na pomoc obětem (angl. Trust Fund for Victims). Od srpna 2005 do července 2006 např. Francie či Finsko přispěly 200 000 EUR, Irsko 100 000 EUR, Polsko 10 000 EUR, Senegal 76 000 EUR, JAR 20 000 EUR, Trinidad a Tobago 61 000 EUR a Spojené království 73 000 EUR. Soukromé osoby i nevládní organizace mohou rovněž přispět na účty svěřeneckého fondu.

c) O přípravách na ratifikaci Českou republikou:

Od podpisu ŘS se na vnitrostátní úrovni ČR řeší dvě základní otázky v souvislosti s přípravou na ratifikaci této mezinárodní smlouvy.

- Otázka zahraničněpolitických souvislostí ratifikace ŘS (viz níže);
- Otázka souladu ŘS s ústavním pořádkem ČR, resp. otázka technického provedení případných změn v ústavním pořádku (viz níže).

2. Zahraničněpolitické souvislosti ratifikace ŘS:

Informační materiál MZV z ledna 2006⁴, který byl projednán zahraničním výborem PS dne 20.1. 2005 a 23.2. 2006⁵ uváděl kromě samotných variant řešení problematiky ratifikace

---

⁴ Ministerstvo zahraničních věcí, ICC – varianty ratifikace – 1/2006 (v příloze).

Římského statutu zahraničněpolitické souvislosti ratifikace této smlouvy, zejména pak vztah ČR-EU a ČR-USA:

Z informačního materiálu:

„1. Vztah k EU

Podpora ICC patří mezi *priority společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU*. Všechny členské státy EU s výjimkou ČR ŘS ratifikovaly.

EU politiku podpory ICC (zejména Společný postoj Rady EU k ICC, Akční plán EU k ICC, rezoluce Evropského parlamentu) v praxi velmi aktivně po celém světě realizuje. Otázka podpisu a ratifikace ŘS či bilaterálních dohod o nepředávání občanů ICC s USA je ze strany EU stále častěji zahrnována do bilaterálních i multilaterálních jednání.

Skutečnost, že ČR jako jediný členský stát EU dosud neratifikovala ŘS, je ostatními členskými státy EU, ale i jinými subjekty *vnímána značně negativně*. Jednotná podpora EU ICC je ze strany ostatních členských států EU, ze strany samotného ICC, ale i ze strany jiných subjektů (některé jiné státy, nevládní organizace) považována za zásadní. ČR v současnosti jednotu EU v této oblasti narušuje a do jisté míry tím podlamuje věrohodnost aktivit EU v otázce ICC.

ČR je *pod permanentním tlakem připojovat se* ke společným postojům a aktivitám EU ve vztahu k ICC a dosud se k nim v naprosté většině politicky připojovala. ČR je dále jak ze strany EU, tak i jiných států (např. Norsko, Švýcarsko) a subjektů *opakovaně dotazována, proč dosud ŘS neratifikovala* a jaké problémy v ČR ratifikace ŘS vyvolává. Doposud ČR argumentovala, že otázku ratifikace ŘS projednává a usiluje o řešení problémů z ní vyplývajících. Nicméně *se vstupem ČR do EU lze předpokládat, že ostatní členské státy EU budou k těmto argumentům stále méně shovívaví a tlak na ČR se bude stupňovat*.

---

⁵ Usnesení zahraničního výboru č. 188 (39. schůze, 20.1. 2005) k bodu Mezinárodní trestní soud - Varianty řešení problematiky ratifikace Římského statutu Mezinárodního trestního soudu Českou republikou; jednání zahraničního výboru (53. schůze, 23.2. 2006), Varianty řešení problematiky ratifikace Římského statutu Mezinárodního trestního soudu Českou republikou, bez závěru.

2. Vztah k USA

USA vystupovaly v 1. polovině 90. let 20. století jako *stoupenci mezinárodního trestního soudnictví a vznik ICC původně podporovaly*. Z prohlášení USA učiněného na diplomatické konferenci v Římě roku 1998 nicméně vyplývá, že USA *nakonec hlasovaly proti přijetí ŘS*. Důvodem tohoto kroku USA bylo, že přijaté znění ŘS neodpovídalo jejich představám. USA nicméně nakonec ŘS dne 31. 12. 2000 *podepsaly*, čímž chtěly jednak vyjádřit svoji podporu pro mezinárodní trestní soudnictví a jednak si zachovat vliv na proces formování ICC a jeho vývoj. Po změně administrativy ve Washingtonu však dne 6. 5. 2002 USA zaslaly oficiální oznámení, že nemají v úmyslu ŘS ratifikovat, což bývá interpretováno jako „*odvolání podpisu*“, ve skutečnosti se jedná o projevení úmyslu USA, že se nehodlají stát smluvní stranou ŘS ve smyslu ustanovení čl. 18 písm. a) Vídeňské úmluvy o smluvním právu.

Současná administrativa USA otevřeně vystupuje *proti ICC*. V praxi se jedná zejména o snahu o uzavření dvoustranných dohod o nepředávání občanů ICC (bilateral agreements - BIA) s co největším počtem států, prosazování rezoluce Rady bezpečnosti OSN vyjímající příslušníky nesmluvních států ŘS účastníci se mírových operací OSN z jurisdikce ICC a přijetí tzv. Zákona na ochranu členů amerických služeb (ASPA) a praktické důsledky z něj vyplývající. Jak však plyne mj. z předchozího odstavce, nelze tvrdit, že by celá americká společnost a její politická reprezentace byla v otázce postoje k ICC jednotná.

USA oficiálně prohlašují, že *respektují právo každého státu připojit se k ICC* (podepsat a ratifikovat ŘS). USA nevyvíjí na ČR tlak, aby ŘS neratifikovala.

USA *opakovaně oslovily ČR ve věci návrhu na uzavření BIA*. Jednat o uzavření této dohody s USA je dosud ČR považováno za bezpředmětné, a to z důvodu neratifikace ŘS. V případě, že by ČR ŘS ratifikovala, nabízí se několik možných řešení této otázky. Pro ČR jsou v současnosti v této otázce relevantní dokumenty EU, zejména tzv. guidelines EU ke sjednávání BIA, které směřují proti sjednávání těchto smluv s USA v doposud navrhované podobě.

Podle ASPA *vojenská pomoc USA* nesmí být poskytnuta vládě státu, který je smluvní stranou ŘS. Nicméně zákaz poskytnutí vojenské pomoci USA smluvním stranám ŘS se podle ASPA nevztahuje (mj.) na členské státy NATO, mezi které patří i ČR.

USA od vstupu ŘS v platnost usilovaly v *Radě bezpečnosti OSN* o přijetí *rezolucí vyjímající účastníky mírových operací z nesmluvních států ŘS z jurisdikce ICC*. Takovéto rezoluce byly Radou bezpečnosti OSN přijaty v roce 2002 i 2003. USA usilovaly o schválení stejné rezoluce i v roce 2004, nakonec však vzhledem k nedostatečné podpoře členských států Rady bezpečnosti OSN svůj *návrh stáhly*.“

Predběžný návrh na ratifikaci Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, který byl zaslán Ministerstvem zahraničních věcí zahraničnímu výboru PS dne 6. dubna 2007 rovněž zmiňuje zahraničněpolitické souvislosti ratifikace:

Z informačního materiálu: (pozn. „MTS“ = ICC)

„2.2 Závazky ČR vyplývající z evropského práva

MTS je aktivně podporován ze strany Rady Evropy⁶, OBSE⁷ a zejména EU. Právě „unijní rozměr“ problematiky MTS je jedním z hlavních argumentů pro urychlenou ratifikaci ŘS ze strany ČR. Všechny ostatní členské státy EU se totiž již smluvními stranami ŘS staly. EU vyjádřila podporu MTS ve formě rezolucí Evropského Parlamentu⁸ a ve formě společných postojů Rady EU.⁹ V návaznosti na tyto společné postoje Rada EU přijala tzv. Akční plán na podporu MTS, jehož realizace uvádí ČR do absurdních situací. Členské státy EU jsou např. povinny zpracovávat zprávy o vztahu třetích států k MTS. ČR, která sama není smluvní stranou ŘS, tak připravovala hodnotící zprávu mj. o Rumunsku, které již ŘS ratifikovalo. Tato „schizofrenie“ byla umocněna dne 10. dubna 2006 podpisem Dohody o spolupráci a pomoci mezi MTS a EU, ze které sice členským státům nevznikají žádné přímé závazky,¹⁰ avšak jejímž sjednáním EU vyjádřila MTS opět svoji podporu. EU dále zasílá třetím státům demarše vyzývající k ratifikaci ŘS, v čemž bude muset pokračovat v době svého předsednictví Radě EU také ČR.

(...)

3. Vztah USA k MTS

(...)

Přestože oficiální pozice USA k MTS nadále zůstává nezměněna, nelze přehlédnout, že USA nyní v praxi zauímají spíše pragmatický postoj. Za posun v dosavadní politice USA lze považovat přijetí rezoluce Rady bezpečnosti č. 1593 ze dne 31. března 2005 svěřující do jurisdikce MTS zločiny spáchané v Darfúru, kterou USA mohly jako stálý člen Rady bezpečnosti vetovat. Za pozornost také stojí názorový obrat D.J. Scheffera, vedoucího americké delegace na konferenci v Římě, který ještě v roce 1999 rozsáhle vypočítával důvody, proč se USA nemohou připojit

⁶ Rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy RES (2003) 1336 „Threats to the International Criminal Court“ a Doporučení Parlamentního shromáždění Rady Evropy REC (2002) 1581 „Risks for the integrity of the Statute of the International Criminal Court.“

⁷ Rezoluce Parlamentního shromáždění OBSE o MTS, Rotterdam, 5-9. července 2003.

⁸ Rezoluce ze dne 19. listopadu 1998, 18. ledna 2001, 28. února 2002, 26. září 2002 a 24. října 2002.

⁹ Společné postoje Rady 2001/443/CFSP, 2002/474/CFSP a 2003/444/CFSP.

¹⁰ Dohoda mezi Mezinárodním trestním soudem a Evropskou unií o spolupráci a pomoci, Úřední věstník EU, L 115/50 ze dne 28.4. 2006.

k MTS,¹¹ aby o čtyři roky později vybízel USA k ratifikaci ŘS.¹² Největší kritika na adresu dosavadní politiky USA vůči MTS však překvapivě zaznívá z prostředí vojenských kruhů. V březnu 2006 generál Craddock v Senátu USA prohlásil, že v důsledku prosazování ASPA USA přicházejí o své spojence v Jižní Americe, kteří nyní získávají vojenskou pomoc z Číny [z důvodu ratifikace ŘS]. Generál Jones poukázal na fakt, že bez americké vojenské pomoci mohou východoafrické země jen ztěžovat bojovat proti terorismu.¹³ Přestože je nepravděpodobné, že by se USA v dohledné době staly smluvní stranou ŘS, lze očekávat, že budou ve svém posunu k pragmatismu pokračovat. V současné době již dochází ke zmírňování výše uvedené legislativy [ASPA].”

Od února 2006 (tj. od posledního projednávání variant ratifikace ŘS zahraničním výborem PS) tedy došlo ve vztahu ICC a EU k podepsání *Dohody mezi Mezinárodním trestním soudem a Evropskou unií o spolupráci a pomoci*¹⁴. Ve vztahu ČR a EU je pak nejaktuálnější blížící se české předsednictví v Radě EU, kde by dle předkládací zprávy *návrhu na ratifikaci* bylo nevhodné, aby postoj ČR neodpovídal společné pozici EU a ostatních členských států, který vyjadřuje podporu činnosti ICC. Pokud jde o vztah ČR a USA, postoj Spojených států amerických k ŘS zůstává od posledního projednávání v zahraničním výboru nezměněn.

3. Přehled aktuální činnosti ICC:

Kromě vlivu samotné ratifikace na vztahy s EU a s USA nastává rovněž otázka, zda tato mezinárodní soudní instituce v praxi využívá svých širokých pravomocí způsobem, který je slučitelný s oprávněnými zájmy České republiky. Vzhledem k široké jurisdikci a nezávislosti ICC vyvstala v minulosti otázka, jakým způsobem bude tato instituce využívat svou pravomoc trestně stíhat jednotlivce za spáchání válečných zločinů, genocidy a zločinů proti lidskosti (např. zda se ICC nebude nevhodným způsobem vměšovat do mezinárodních vojenských operací způsobem, který by ztěžoval provádění protiteroristických operací, kterých se účastní i Česká republika). Zejména pak otázka případné budoucí jurisdikce této

---

¹¹ David J. Scheffer, The United States and the International Criminal Court, 93 AJIL 12-22 (1999)

¹² David J. Scheffer, Advancing U.S. interests with the International Criminal Court, 36 Vanderbilt Journal of Transnational Law (2003).

¹³ Hannah Gaetner, Le campagne anti-CPI se retourne contre les Etats-Unis, Le Moniteur de la Cour Pénal Internationale, 32ieme no. 5/2006.

¹⁴ Dohoda mezi Mezinárodním trestním soudem a Evropskou unií o spolupráci a pomoci, Úřední věstník EU, L 115/50 ze dne 28.4. 2006.

instituce nad zločinem agrese (jurisdikce ICC se na tento zločin v současné době nevztahuje, dokud nebude přijata definice zločinu agrese), vyvolává u některých států (např. USA, Izrael) obavy o slučitelnosti ICC s jejich zahraniční a bezpečnostní politikou.

ICC tyto obavy respektuje a svou současnou činností se snaží o získání co nejvyšší důvěry mezinárodního společenství. V současné době se ICC zabývá zločiny spáchanými ve čtyřech konfliktech (Uganda, Demokratická republika Kongo, Středoafriická republika a Súdán-Darfúr). **Členské státy, jakož i Rada bezpečnosti OSN mohou uložit prokurátorovi ICC, aby zahájil vyšetřování zločinů v určitém konfliktu. Prokurátor může rovněž zahájit vyšetřování z vlastní iniciativy, pokud k takovému vyšetřování udělí souhlas předsoudní senát** (pre-trial chamber), složený ze soudců ICC – této pravomoci však zatím nevyužil.

a) Situace v Ugandě:

V prosinci 2003 požádal ugandský prezident Yoweri Museveni prokurátora ICC o vyšetření zločinů, které byly spáchány v rámci současného konfliktu v severní části Ugandy. Tento konflikt vznikl už v roce 1986 po převzetí moci současným prezidentem. Někteří odpůrci současného režimu se sjednotili a vytvořili Armádu božího odporu (LRA), která podniká noční útoky na vesnice a unáší děti, které pak využívá ve svých ozbrojených jednotkách. Kromě zmíněných únosů dětí byly v rámci konfliktu spáchány i další zločiny proti civilnímu obyvatelstvu: systematické znásilňování žen a dětí, nucené vystěhování civilních obyvatel, masové rabování a ničení majetku. Přes 85% (20 000) vojáků LRA jsou děti, které byly uneseny ve svých 11 až 15 letech. Únosy a následné zotročení se netýká jen chlapců, ale i dívek, které pak slouží jako služebné, resp. jsou zneužívány. Dívky jsou nuceny nejen k těžké práci a vystavovány tvrdým fyzickým trestům, ale následkem sexuálního zneužívání jsou vystaveny značnému riziku otěhotnění a nakažení pohlavními chorobami. V důsledku činnosti LRA bylo v severní Ugandě vystěhováno odhadem 400 000 až 800 000 civilistů.

V současné době již ICC uzavřel první část vyšetřování, poté co byl do Ugandy vyslán zvláštní vyšetřovací tým. Tento tým podnikl přes 50 vyšetřovacích misí v časovém období devíti měsíců a zajistil ochranu svědků. Na základě vyšetřování vydal ICC první zatýkácí rozkazy na tyto osoby: Joseph Kony, Vincent Otti, Raska Lukwiya (již zemřel), Okot

Odhiambo a Dominic Ongwen.

b) Situace v Demokratické republice Kongo (býv. Republika Zair):

Viz.

V roce 2004 požádal prezident Demokratické republiky Kongo (DRC) prokurátora ICC o vyšetření zločinů spáchaných na území DRC od 1. července 2002. Konflikt ve východní části DRC začal již v roce 1998 a zúčastnily se ho jak ozbrojené složky sousedních států (Angola, Burundi, Rwanda, Uganda a Zimbabwe), ozbrojené síly DRC, tak i jiné ozbrojené skupiny rebelů. Původní politické motivy pro konflikt (snaha o změnu režimu, návaznost na konflikt v sousední Rwandě z počátku 90. let) se postupně změnila v ekonomické motivy (ve snahu ovládnout ložiska diamantů v DRC a zdroje kobaltu, zlata, uranu, dřeva a vody). Od začátku konfliktu se má za to, že zemřelo více než 3 milionů obětí (vojáků, ozbrojenců i civilistů). Podobně jako v Ugandě, tak i v DRC byly unášeny děti a podle některých odhadů, až 40% všech vojáků, kteří se zúčastnili tohoto konfliktu, byli dětmi. V rámci konfliktu byly spáchány zločiny proti civilnímu obyvatelstvu – civilní obyvatelé byli znásilňováni, hromadně vyvražďováni a vystěhováváni z území. V roce 2002 uzavřely Rwanda a Uganda mírové dohody s vládou DRC a začaly postupně se stahováním svých vojsk z území východního Konga, nicméně konflikt stále přetrvává zejména v provincii Ituri.

Z hlediska časové jurisdikce ICC bylo od 1. července 2002 spácháno více než 8000 vražd, které mohou být předmětem vyšetřování soudu. ICC již zahájil vyšetřování a za tímto účelem zřídil svou pobočku v Kinshase a uzavřel dohodu o spolupráci s vládou DRC. Vzhledem k obrovskému rozsahu spáchaných zločinů stanovil prokurátor ICC priority pro vyšetřování jednotlivých zločinů, a to podle jejich vážnosti (v roce 2005 se prioritně zaměřil na dva případy). Vyšetřovatelé ICC zajistili přes 11 000 dokumentů, vyslechli více než 60 svědků a nasbírali další relevantní dokumenty, videozáznamy a fotografie. Vzhledem k tomu, že konflikt ještě nebyl zcela ukončen, musí vyšetřovací týmy ICC operativně spolupracovat s vojsky MONUC (Mise OSN v DRC) na území DRC.

Dne 10. 2. 2006 vydal tříčlenný předsoudní senát Mezinárodního trestního soudu (ICC) zatýkácí rozkaz na Thomase Lubanu Dyilo za spáchání válečného zločinu „najímání dětí mladších 15 let a jejich využití pro aktivní účast v konfliktech“ na území Demokratické

republiky Kongo (DRC), a to na základě žádosti prokurátora ICC ze dne 13. 1. 2006. Na základě zatýkacího rozkazu byl Lubanga dne 17. 3. 2006 vydán soudem v Kinshase a převezen do Haagu. Dne 20. 3. 2006 se konalo první předběžné slyšení před ICC za přítomnosti obžalovaného, jehož smyslem bylo ověřit Lubangovu totožnost a ověřit, zda byl informován o zločinech, ze kterých je obviněn, a o právech, která mu jako obžalovanému náleží. Dne 29.1. 2007 rozhodl předsoudní senát ICC o zahájení hlavního soudního řízení proti obžalovanému a dne 7.3. 2007 byl vytvořen tříčlenný soudní senát ICC pro tento případ.

Thomas Lubanga Dyilo je údajným vůdcem politického a vojenského hnutí Svaz konžských vlastenců (UPC), které bylo založeno v roce 2000. Před založením UPC byl Lubanga vojenským velitelem Konžského shromáždění pro demokracii – hnutí za osvobození (RCD-ML) v době druhé konžské války (1998-2002). RCD-ML vzniklo v roce 1999 z původního RCD, které bylo podporováno Rwandou a Ugandou a usilovalo o svržení režimu konžského prezidenta Kabily. Poté co se ukázalo, že snaha o svržení Kabily nebude úspěšná, došlo k rozštěpení RCD a začal vnitřní boj o ovládnutí východokonžského území, které bylo původně okupováno RCD. Zatímco Rwanda měla podporovat skupinu RCD-Goma, Uganda měla podporovat nově vzniklý RCD-ML, které ovládalo severovýchodní oblast Ituri. Po postupném ukončení druhé konžské války v roce 2002 řadou dohod mezi DRC a Rwandou, Ugandou a různými milicemi RCD, historický etnický konflikt v oblasti Ituri však pokračoval. Přítomnost různých ozbrojených skupin v této oblasti, které se účastnily ukončené druhé konžské války, spojená s etnickou nenávisí kmenů Hema a Lendu a snahou těchto různých etnických a ozbrojených skupin o ovládnutí ložisek nerostných surovin, byly hlavními příčinami konfliktu v Ituri. Hnutí UPC je silně etnicky vymezeno a jeho základem je kmen Hema. V roce 2002 došlo k prvnímu velkému masakru civilistů, spáchanému příslušníky UPC. V roce 2003 se i toto hnutí rozštěpilo do UPC-K, jehož velitelem měl být Kisembo Bahemuka, a do silnějšího hnutí UPC-L, jehož velitelem je údajně Thomas Lubanga Dyilo. Další civilisté byli údajně zavražděni v letech 2002 a 2003. Od prosince 2004 bylo z oblasti vyhnáno na 100 000 obyvatel. Etnické čistky byly namířeny zejména proti příslušníkům kmene Lendu. Podle mise OSN v DRC (MONUC) Lubanga přinutil rodiny žijící na jím ovládaných územích, aby penězi i naturálními dárkami přispívaly na vedení kmenových válek. Alternativní formou tohoto příspěvku bylo nucené vydání dítěte do dětských milic UPC.

c) Situace ve Středoafričké republice:

Dne 7. ledna 2005 požádal prezident Středoafričké republiky prokurátora ICC o vyšetření zločinů proti lidskosti a válečných zločinů, které byly spáchány na území Středoafričké republiky po 1. červenci 2002. Tyto zločiny měly být spáchány v průběhu ozbrojeného konfliktu mezi povstalci (zastánci současného prezidenta Bozizé) a tehdejšími vládními silami a dalšími ozbrojenými skupinami (zejména Hnutí za osvobození Konga, jehož příslušníci přijeli do Středoafričké republiky na žádost tehdejšího prezidenta Ange-Félix Patassé). Konflikt se odehrál v období od října 2002 do března 2003. Ve své zprávě ze dne 12. ledna 2005¹⁵ konstatovala Amnesty international, že v průběhu tohoto konfliktu mělo dojít zejména k rozsáhlému a systematickému sexuálnímu násilí proti civilnímu obyvatelstvu (zejména mělo docházet ke znásilňování žen), a to převážně ze strany příslušníků Hnutí za osvobození Konga.

V současné době prokurátor ICC zvažuje, zda zahájí vyšetřování zločinů spáchaných na území Středoafričké republiky, některé předběžné úkony již byly zahájeny, ale prioritou prokurátora i soudu zůstávají konflikty v DRC, Ugandě a Dárfúru.

d) Situace v Dárfúru:

Pro podrobnou analýzu situace v Dárfúru viz Studii PI č. 3.066 *Súdán / Dárfúr (vývoj a stav konfliktu v Dárfúru, rezoluce Rady bezpečnosti OSN, působení Evropské unie)* ze dne 11.5. 2007.

Dne 31. března 2005 přijala Rada bezpečnosti OSN rezoluci č. 1593 (2005)¹⁶, kterou požádala prokurátora ICC o vyšetření zločinů spáchaných v rámci konfliktu na území Súdánu v provincii Dárfúr a vyzvala Súdánskou vládu, aby plně spolupracovala s ICC v průběhu vyšetřování. Jde o první případ, který Rada bezpečnosti OSN předala ICC. Současně s touto

---

¹⁵ Amnesty international, Central African Republic: referral to the International Criminal Court should be accompanied by judicial reforms to address impunity (Jan 12, 2005), web: <<http://www.globalpolicy.org/intljustice/icc/2005/0112car.htm>>.

¹⁶ Jedenáct členů Rady bezpečnosti hlasovalo pro přijetí rezoluce, žádný stát nehlasoval proti rezoluci, čtyři členské státy se zdržely hlasování (Alžírsko, Brazílie, Čína, Spojené státy americké).

žádostí poskytla Rada bezpečnosti OSN prokurátorovi ICC seznam 51 podezřelých osob, které byly identifikovány mezinárodní vyšetřovací komisí OSN¹⁷ jako pravděpodobní pachatelé zločinů proti lidskosti na území Dárfúru – tento seznam však slouží jen jako doporučení pro vyšetřování ICC.

V Dárfúru se bojuje od začátku roku 2003, kdy dárfúrští povstalci (tzv. Súdánské osvobozené hnutí a Hnutí pro spravedlnost a rovnost) žádali stažení armádních sil z území Dárfúru. Kromě vojáků súdánské armády bojují proti povstalcům i příslušníci tzv. milice Džandžavíd. Na rozdíl od předchozí občanské vlády na území Súdánu nebojují proti sobě muslimové a křesťané, ale spíše černošští a arabští muslimové. Spor v Dárfúru není jen o kontrolu nad ropnými zdroji, které se nachází na jeho území, ale i o ovládnutí zdrojů vody, obdělávatelné půdy a pastvin. Do současné doby způsobil konflikt nucené vystěhování přes 1.65 milionů osob v rámci Dárfúru, dalších 200 000 osob pak uprchlo do sousedního Čadu. Mezinárodní komise OSN ve svých závěrech uvádí, že jak súdánská armáda, tak i milice Džandžavíd, spáchaly četné zločiny proti místnímu civilnímu obyvatelstvu, včetně hromadného vraždění a mučení místního obyvatelstva, znásilňování žen, rabování a ničení majetku (včetně vyhlazování celých vesnic). Tyto akce byly spáchány organizovaným a systematickým způsobem a tudíž je lze považovat za zločiny proti lidskosti. Mezinárodní komise se však přiklonila k názoru, že na území Dárfúru (alespoň pokud jde o zločiny spáchané súdánskou armádou) zřejmě nebyla spáchána genocida - i přes masové vyvražďování místních obyvatel zřejmě neexistoval úmysl zcela vyvraždit určitou skupinu osob, vymezenou na základě rasy, etnického původu, národnostního původu nebo náboženství. Mezinárodní komise však zdůraznila, že pravděpodobná absence genocidy nic nemění na vážnosti zločinů proti lidskosti, resp. válečných zločinů, které byly prokazatelně spáchány na území Dárfúru a které by měly být předmětem dalšího šetření ICC. Dne 6. června 2005 zahájil prokurátor ICC vyšetřování a dne 13. prosince 2005 informoval Radu bezpečnosti OSN o jeho dosavadním průběhu. Vzhledem k tomu, že konflikt nadále pokračuje, dosavadní vyšetřovací práce se zatím nekonaly na území Dárfúru. Další vyšetřování na jeho území bude vyžadovat spolupráci ICC s mírovými jednotky Africké unie.

---

¹⁷ Vyšetřovací komise vznikla na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1564 (2004) a podala konečnou

Dne 2.5. 2007 vydal ICC zatýkací rozkaz na bývalého ministra vnitra a **současného ministra humanitárních záležitostí soudánské vlády**, pana Ahmada Muhammada Haruna („Ahmad Harun“) a na velitele milicí Džanžavíd, pana Aliho Muhammada Al Abd-Al-Rahmana („Ali Kushayb“). Předsoudní senát ICC dospěl k závěru, že pan Ahmad Harun z pozice ministra vnitra věděl o zločinech proti civilnímu obyvatelstvu na území Dárfúru a o praktikách Janjaweedu a že osobně nabádal k páčání takovýchto zločinů proti civilnímu obyvatelstvu. Stejně tak dospěl předsoudní senát k závěru, že pan Ali Kushayb velel milicím, které spáchaly zločiny proti civilnímu obyvatelstvu a osobně se zúčastnil některých ozbrojených akcí. Zmíněné osoby Súdán nehodlá vydat (není signatářem ŘS).¹⁸

4. Ratifikace ŘS a ústavní pořádek ČR:

Již vládní návrh ústavního zákona z roku 2001¹⁹, který měl za cíl uvést ústavní pořádek ČR do souladu se závazky plynoucími z Římského statutu, odrážel názor, že ratifikace Římského statutu vyžaduje změnu ústavního pořádku České republiky. Důvodová zpráva obsažená v příloze k tomuto vládnímu návrhu uvádí závěry vládní expertní skupiny, která byla ustanovena dne 22. března 1999 za účelem identifikace a analýzy možných kolizí právního řádu České republiky se závazky plynoucími z Římského statutu: *„Expertní skupinou identifikované právní problémy vyžadující přijetí příslušných vnitrostátních legislativních opatření v rovině ústavní jsou v zásadě následující: a) zvláštní podmínky pro trestní stíhání prezidenta republiky, poslance, senátora a soudce Ústavního soudu; b) pravomoc prezidenta republiky udělit milost ve formě tzv. individuální amnestie nebo ve formě tzv. hromadné amnestie ve vztahu ke zločinům zakotveným Římským statutem; c) zákaz předávání vlastních občanů proti jejich vůli do ciziny.“*

a) Otázka imunit Prezidenta republiky, poslanců, senátorů a soudců Ústavního soudu:

ŘS umožňuje trestní stíhání jednotlivců před ICC za spáchání genocidy, zločinů proti lidskosti a válečných zločinů, bez ohledu na jakékoli vnitrostátní imunity. Jurisdikce ICC je však doplňková a žaloba před ICC je přípustná jen tehdy, pokud stát, který má jurisdikci nad

---

zprávu dne 25. ledna 2005.

¹⁸ Zdroj: ČTK 2.5. 2007

pachatelem, není schopen nebo není ochoten upřímně a vážně případ prošetřit či obžalovaného stíhat (čl. 17 ŘS).

Pokud jde o imunitu poslanců a senátorů, souhlas k trestnímu stíhání poslance či senátora je dán komorou postupující podle příslušného zákona o jednacím řádu. V případě soudců Ústavního soudu je souhlas k trestnímu stíhání dán Senátem. Nabízí se ústavní interpretace, že až teprve kdyby komora tento souhlas odepřela, mohlo by jít o porušení mezinárodních závazků podle Statutu. Problematická se jeví absolutní imunita Prezidenta republiky.

b) Pravomoc Prezidenta republiky udělit milost nebo amnestii:

Právo prezidenta udělovat milost je fakultativní a nabízí se ústavní výklad, že až konkrétní akt udělení milosti by mohl být případným porušením mezinárodních závazků vyplývajících ze Statutu – tj. ústavní zakotvení prezidentské milosti nemusí být nutně v rozporu se Statutem.

c) Zákaz nucení vlastních občanů k opuštění své vlasti:

Článek 14 odst. 4 Listiny základních práv a svobod stanoví, že občan České republiky nemůže být nucen k opuštění své vlasti. Není zcela jasné, zda dané ustanovení brání případnému předání občana ČR k trestnímu stíhání před ICC. Otázka výkladu tohoto ustanovení souvisí nejen s ŘS, ale i s Evropským zatýkacím rozkazem (EZR), který byl transponován do trestního řádu a umožňuje předávání občanů ČR k trestnímu stíhání do jiných členských států EU. Ústavní soud ČR již obdržel první ústavní stížnosti v souvislosti s EZR a očekává se jeho výklad čl. 14 odst. 4 Listiny.

I v případě, že by článek 14 odst. 4 Listiny skutečně bránil předání občana ČR k trestnímu stíhání před ICC, nemuselo by se nutně mít za to, že čl. 14 odst. 4 Listiny je v rozporu se Statutem. ŘS vyžaduje předání občana k ICC jen tehdy, pokud stát, jenž má jurisdikci (ČR má vždy jurisdikci nad svým občanem), není ochoten nebo schopen trestný čin upřímně a vážně vyšetřovat, případně pachatele stíhat. Doplnková jurisdikce ICC tedy umožňuje státu, aby své občany nikdy nevydal ke stíhání před ICC - až případná neochota českých orgánů činných v trestním řízení zahájit upřímně a vážně vyšetřování či stíhání by představovala porušení

---

¹⁹ Sněmovní tisk č.1078/0 (2001); vrácen k dopracování po prvním čtení usnesením Poslanecké sněmovny č.

mezinárodních závazků podle Statutu.

d) Technické provedení ústavních změn (varianty ratifikace):

Dne 20. ledna 2005 přijal zahraniční výbor PS usnesení č. 188, v němž přerušil své jednání o materiálu předloženým MZV a požádal ústavně právní výbor PSP ČR o projednání tohoto materiálu a o předložení svého stanoviska zahraničnímu výboru. Dne 20. dubna 2005 byl tento materiál projednán na schůzi ústavněprávního výboru, který svým usnesením č. 176 stanovil, že „pokládá z navrhovaných variant řešení problematiky ratifikace Římského statutu Mezinárodního trestního soudu Českou republikou za ústavně nejčistší Variantu č. 1: Přímé změny v textu Ústavy ČR, resp. Listiny základních práv a svobod a vyslovení souhlasu s ratifikací podle čl. 49 Ústavy ČR“. Rozsah případných změn Ústavy či Listiny základních práv a svobod by nutně byl předmětem dalšího jednání a odborného posouzení na úrovni vlády i Parlamentu ČR (viz otázka č. 2). Informační materiál MZV k této variantě uvádí, že si lze „představit širokou škálu možného znění od pouhého konstatování o uznání pravomoci ICC po důslednou změnu každého ustanovení, se kterým by byl Římský statut v rozporu“.

Například Slovensko ratifikovalo ŘS dne 11. dubna 2002, přičemž slovenská ústava obsahuje zákaz nucení vlastních občanů k opuštění své vlasti²⁰ a stanoví imunitu poslanců Národní rady²¹ a imunitu prezidenta republiky²². Ústavním zákonem č. 90/2001 Z.z. byl pouze novelizován čl. 1 slovenské ústavy, který nově stanoví, že „(2) Slovenská republika uznáva a dodržiava všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaná, a svoje ďalšie medzinárodné záväzky.“ Některé jiné státy ratifikovaly ŘS bez provedení jakýchkoli změn ústavy, a to přesto, že jejich ústavní pořádek nemusí být s touto smlouvou zcela slučitelný. Norská i španělská ústava stanoví absolutní imunitu krále, avšak v obou státech byl ŘS ratifikován bez změny ústavy.²³ Ve ústavách Slovinska, Venezuely, Brazílie a Kostariky je stanoven výslovný zákaz vydávání občanů do zahraničí, avšak tyto státy ŘS rovněž ratifikovaly bez změny ústavy.²⁴

1816 (2001).

²⁰ Zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky (1.9.1992), čl. 23 odst. 4 (dále jen „Ústava SR“).

²¹ Čl. 78 Ústavy SR.

²² Čl. 107 Ústavy SR.

²³ Helen Duffy, National Constitutional Compatibility and the International Criminal Court, *11 Duke J. of Comp. & Int'l L.* 5, web: <<http://www.law.duke.edu/journals/djcil/articles/djcil11p5.htm#F106>>.

²⁴ Viz tamtéž.

Nově předložený návrh na ratifikaci však nezohledňuje usnesení ústavněprávního výboru PS č. 176 z roku 1995. Vláda navrhuje řešit problém souladu ŘS s Ústavou ratifikací této mezinárodní smlouvy ústavní většinou podle čl. 10a Ústavy, a to bez dalších změn Ústavy nebo Listiny. Návrh počítá s tím, že v takovém případě by platila ústavní interpretace, že mezinárodní smlouva ratifikována Parlamentem ČR ústavní většinou by již musela být považována za ústavně-konformní. Tvrzení v důvodové zprávě návrhu, že „použití článku 10a ... Ústavy zajišťuje takto ratifikovaným mezinárodním smlouvám rovnocenné postavení s normami ústavního pořádku“, resp. že použití čl. 10a při vstupu ČR do EU znamená, že „je nyní možno tvrdit, že závazky převzaté na základě zakládajících smluv ES/EU nejsou v rozporu s Ústavou“, problematiku zjednodušuje. Ve svém nálezu Pl ÚS 66/04²⁵ (k implementaci evropského zatýkacího rozkazu) rozhodl Ústavní soud, že lze výjimečně přezkoumávat soulad evropských předpisů s ústavou i přes ratifikaci přístupových smluv podle čl. 10a Ústavy, pokud by pravomoci přenesené na EU byly vykonávány způsobem neslučitelným se samotnou podstatou právního státu. **Varianta ratifikace ŘS podle čl. 10a Ústavy není tedy zcela totožná jako varianta přímé novelizace Ústavy ústavním zákonem.**

---

²⁵ <http://www.concourt.cz/scripts/detail.php?id=413>

5. Příloha – seznam států, které ratifikovaly Římský statut:

V současné době ratifikovalo ŘS 104 států (29 afrických států, 12 asijských států, 22 latinskoamerických a karibských států, 41 evropských a jiných států):

Afghánistán	Irsko	Norsko
Albánie	Island	Panama
Andorra	Itálie	Paraguay
Antigua a Barbuda	Jihoafrická republika	Peru
Argentina	Jordánsko	Polsko
Austrálie	Kambodža	Portugalsko
Barbados	Kanada	Rakousko
Belgie	Keňa	Rumunsko
Belize	Kolumbie	Řecko
Benin	Komoros	Samoa
Bolívie	Kongo	San Marino
Bosna and Herzegovina	Korea (jižní)	Senegal
Botswana	Kostarika	Sierra Leone
Brazílie	Kypr	Slovensko
Bulharsko	Lesotho	Slovinsko
Burkina Faso	Libérie	Spojené království
Burundi	Lichtenštejnsko	Srbsko
Čad	Litva	Středoafriická republika
Černá hora	Lotyšsko	Svatý Kitts a Nevis
Dánsko	Lucembursko	Svatý Vincenc a Grenadíny
Demokratická republika Kongo	Maďarsko	Španělsko
Dominika	Makedonie	Švédsko
Dominikánská Republika	Malawi	Švýcarsko
Džibuti	Mali	Tadžikistán
Ekvádor	Malta	Tanzanie
Estonsko	Marshallovy ostrovy	Timor-Leste
Fidži	Mauricius	Trinidad a Tobago
Finsko	Mexiko	Uganda
Francie	Mongolsko	Uruguay
Gabon	Namibie	Venezuela
Gambie	Nauru	Zambie
Ghana	Německo	
Gruzie	Nový Zéland	
Guinea	Niger	
Guyana	Nigérie	
Honduras	Nizozemsko	
Chorvatsko		

6. Informace o hlavních činitelech ICC:

Prezident ICC, soudce Philippe Kirsch LL.L., LL.M., je členem advokátní komory kanadské provincie Québec a nositelem řady čestných doktorátů²⁶. Po absolvování právnické fakulty pracoval řadu let ve službách kanadského ministerstva zahraničních věcí. V roce 1998 byl zvolen do funkce předsedy jednacího výboru na diplomatické konferenci v Římě, která přijala Římský statut, a v letech 1998 až 2002 zastával funkci předsedy přípravné komise ICC. V letech 1999 až 2003 byl kanadským velvyslancem ve Švédsku. Zkušenosti soudce získal již v letech 1995 až 1999, kdy působil jako člen haagského Stálého rozhodčího soudu.

Žalobce ICC, Luis Moreno-Ocampo, byl zvolen členskými státy ICC hlavním žalobcem této instituce v roce 2003²⁷. V letech 1984 až 1992 působil jako státní zástupce v Argentině, kde mj. vedl trestní stíhání proti členům vojenské diktatury z let 1976 až 1983 v případech porušení lidských práv a korupce. Od roku 1992 působil v soukromé advokátní kanceláři, která se zaměřovala na implementaci protikorupčních postupů v soukromých společnostech a organizacích či na trestní právo a ochranu lidských práv. Během své kariéry pak rovněž spolupracoval s řadou nevládních organizací - byl např. prezidentem Transparency International pro oblast Latinské Ameriky a Karibiku - a univerzit - působil na stanfordské univerzitě i na harvardské univerzitě jako zahraniční lektor.

---

²⁶ Organizace spojených národů. *Nominations for judges of the International Criminal Court – Kirsch, Philippe* (online). <<http://www.un.org/law/icc/elections/judges/kirsch/noteverbalee.pdf>>

²⁷ Mezinárodní trestní soud. *The Prosecutor* (online). <http://www.icc-cpi.int/otp/otp_bio.html>.

7. Seznam zdrojů:

Legislativní akty a materiály:

- Římský statut Mezinárodního trestního soudu, angl. Rome Statute of the International Criminal Court, podepsán dne 17.7. 1998, vstoupil v platnost pro členské státy 1.7. 2002, web: <http://www.icc-cpi.int/library/about/officialjournal/Rome_Statute_English.pdf>, česká verze v příloze pracovního materiálu MZV „Návrh na ratifikaci Římského statutu Mezinárodního trestního soudu“ poskytnutého ZAVu dne 23.4. 2007.
- Ministerstvo zahraničních věcí, ICC – varianty ratifikace – 1/2006 (v příloze).
- Usnesení zahraničního výboru č. 188 (39. schůze, 20.1. 2005) k bodu Mezinárodní trestní soud - Varianty řešení problematiky ratifikace Římského statutu Mezinárodního trestního soudu Českou republikou; jednání zahraničního výboru (53. schůze, 23.2. 2006), Varianty řešení problematiky ratifikace Římského statutu Mezinárodního trestního soudu Českou republikou, bez závěru.
- Rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy RES (2003) 1336 „Threats to the International Criminal Court“ a Doporučení Parlamentního shromáždění Rady Evropy REC (2002) 1581 „Risks for the integrity of the Statute of the International Criminal Court.“
- Rezoluce Parlamentního shromáždění OBSE o MTS, Rotterdam, 5-9. července 2003.
- Společné postoje Rady 2001/443/CFSP, 2002/474/CFSP a 2003/444/CFSP.
- Dohoda mezi Mezinárodním trestním soudem a Evropskou unií o spolupráci a pomoci, Úřední věstník EU, L 115/50 ze dne 28.4. 2006.
- Sněmovní tisk č.1078/0 (2001); vrácen k dopracování po prvním čtení usnesením Poslanecké sněmovny č. 1816 (2001).
- Zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky (1.9.1992).
- Nález PI ÚS 66/04, web: <<http://www.concourt.cz/scripts/detail.php?id=413>>.

Odborná literatura a další zdroje

- International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia, web: <<http://www.un.org/icty/>>.
- International Criminal Tribunal for Rwanda, web: <<http://www.un.org/ictw/>>.
- David J. Scheffer, The United States and the International Criminal Court, 93 AJIL 12-22 (1999)
- David J. Scheffer, Advancing U.S. interests with the International Criminal Court, 36 Vanderbilt Journal of Transnational Law (2003).
- Hannah Gaetner, Le campagne anti-CPI se retourne contre les Etats-Unis, Le Moniteur de la Cour Pénal Internationale, 32ieme no. 5/2006.
- Amnesty international, Central African Republic: referral to the International Criminal Court should be accompanied by judicial reforms to address impunity (Jan 12, 2005), web: <<http://www.globalpolicy.org/intljustice/icc/2005/0112car.htm>>.
- Helen Duffy, National Constitutional Compatibility and the International Criminal Court, 11 Duke J. of Comp. & Int'l L. 5, web: <<http://www.law.duke.edu/journals/djcil/articles/djcil11p5.htm#F106>>.
- Organizace spojených národů. *Nominations for judges of the International Criminal Court – Kirsch, Philippe* (online). <<http://www.un.org/law/icc/elections/judges/kirsch/noteverbalee.pdf>>
- Mezinárodní trestní soud. *The Prosecutor* (online). <http://www.icc-cpi.int/otp/otp_bio.html>.